

ХАНТЫ ЯСАҢ

08 июня 2017 года

www.khanty-yasang.ru

№ 11 (3479)

Основана 1 ноября 1957 года

Вурщак хәтл постәсы

Л. Спирякова верум хур

Емәңхәтл пурайн Вурщак ими («Торум Маа» музейн рәпитты не Дарья Татаринова) па «Дыләң союм» тәхийн вәндтыйлты пух Руслан Аширбакиев мойң ёха, нявремәта ям ясәт лупсәңән: «Емәң вурщак-воие пәрләс — ин тәрум лұна керләс, ишки тәл юхды хәщәс. Тәрум ащев рұвәң лұн, хошум ерт, воньшумут, нохәр ат мәд. Асн, Ләңәлн, юханәтн, дорәтн, мәдңәтн ар хұл, вәнтән ар вой әт питл».

Тәм
номерән
лұнтаты:

5

Лұнтарәт,
моньщәт хәншты
хәнты хә В. Енов
50 ода йис

7-10

Касум вош
нявремәт
хәншум
путрәт

11

Нявремәт рәт
ясәна вәндтәты не
Ф.А. Гизатуллина
олаңән

12

Кышик кәртәң
нявремәт
айкеләт хәншты
вәндтыйлсәт

13

Нефтеюганск
вошн Ас-угорской
айлат ёх
әктәшийлсәт

Округ кәщәев 700 вер олаңан иньщәссы

Ас нопәтты тыдәш 22-митн округ губернатор Наталья Комарова пида 2,5 шос мәр «Прямая линия» вәс. Ши арат шос мәр дүв 40-кем вер олаңан путәртәс, иса дүңәтты ки — 700 мултас иньщәсупсы вәс.

Мет ар сыры китум иньщәсупсәт Ёмвош район па Мегион вош эвәлт вәсәт. Эфир пурайн мет ар Ёмвош, Сәрханл па Нижневартоск вошәт эвәлт мир иньщәсәт. Мет вудаң верәт — щит хот, потум-каврум йиңк, нуви тўт, хошум мәты вер, мир ямәлты, вәндтәты, кәртәт-вошәт, машинайт яңхты эшәт йилпатты, тыдәш вух олаңан иньщәссы.

Иньщәсупсы пурайн район, вошәт кәщәйт ищи имухты путәртты веритсәт.

Нижневартоск вошәң мир иньщәсәт, хән «Покорители Самоглора» немпи кев хурас йилпатты етшәды? Юхды лупсы, вәйт дор тыдәш 15-митн етшәды. Ёмәш, хути вошәң мир кўтн Фёдор Степанович Метрусенко вәс, дүв хурасәд эвәлт

тәм кев хурас верман вәс. Дүв тәмхәтл 30-мит ашколайн кадетәт пида вәйтантаыләс, нявремәт ищи иньщәсәт, хән кев хурас йилпатты. Дүв юхды лупәс, питы вуй па газ вўты ёх емәңхәтл вәнты верды.

Сүмәтвошәң эви Све-ста Шахова иньщәсәс, дыв хушәда йилдуп ашкола омәсды? Н.В. Комарова лупәс, омәсты питды, ши олаңан немәсыя поступсыин хәншман вәд. Ин инвесторәт кәншты мосл, дәдн дыв 550 няврем пәты ашкола непека ат хәншсәт.

«Новости Югры» округ газета кәщә хә Владимир Меркушев ай тәс,

хути дыв хушәда рә-питты айкеләт әкәтты не Наталья Анәдеева «5 ясәң вухәд ясәңән» немпи вер тәд, ши тумпи хәтл мәр ай нявремәт тайты хотәтн, ашколайтн па катра пурмәсәт давәлты хотәтн әл хуятәт вухәд ясәңә вәндтәл. Тәмхәтл дүв Саша пухл видео щирн округ кәщә не Наталья Комарова вухәд ясәң вәндтәйтты вохәс. Дүв юхды лупәс: «Питлум ши вухәд ясәң вәндтәты, елды хәнты ясәң олаңан уша верлум. Елды ма эвәлдтема вет вухәд ясәң иньщәсаты».

Корлики кәртән Кмир вохсәт, дәдн Нижневартоск вош

вәнты кимит авиарейс ат версы.

Сәрханл район Сыто-мино №22 вўт кәрт эвәлт Марина Юрьевна карты кел хўват иньщәсәс: «*Ма нивәд няврем енмәдсум, рәхл муй әнтә мәнәма «Материнской слава» мевд пос мәты? Хәлүм ол ән веритлүм мосты непекаәт әкәтты.*» Н. Комарова лупәс:

– *Марина Юрьевна, ши арат няврем енмәдмән пәты вән пәмәшипа, щимәш мевд пос нәңәна мәты рәхл. Ин уша верлүв, муйсәр непекаәт әкәтты мосл па муй щирн нәңәна щит мойдәты.*

Людмила СПИРЯКОВА

Кўтәдн ияха рәпитләт

Ёмвош округ правительства хушә рәпитты кәщә ёх «Наставничество» немуп вер тәты питсәд. Тәмәш ут Югра мўв кәщә ими Наталья Комарова дәшәтәс.

Щиты, тәм ванән Ёмвошн мет олаңмит вәйтантаупсы вәс. Щәта Югра мўв губернатор ими Наталья Комарова, округ кәщә ләңкәр ёх Алексей Шипилов, Галина Максимова, Всеволод Кольцов, Алексей Забозлаев, Юрий Южаков, Илья Зенов шәкашты нявремәт пида рәпата олңитсәд. Әктәшум

мира округ кәщә не **Н. Комарова** лупәс:

— *Тәмәш әмәш ут Россия мўв дүваттәйн дәшәтты «Агентство стратегических инициатив» нумәс верәс. Ма ям-сыева тәм вер нух вант-мем юпийн нумәсән юхәтсаюм, «Наставничество» Югра мўвн тәты мосл. Мўң шәкашты нявремәт пида яма рәпитлүв.*

Ин дывты пәклүв тәс ясәңән лупты па вәлупсы хўват арсыр верн нәтман тайты. Щәдта тәм вер и хонәңән па яха альшәды. Щит пәта мўң яха рәпитты питлүв. Кўтәвн нәтәсман па яма вәдман тәп пәклүв уяңа йиты. Ищипа кашәң хәннехә тәта тәс вера вәндты пәкл. Нявремәт ищи ар сурта вән хәннехәйт вәндтәты нумәс тайләт.

Елды кашәң кәщә па няврем дывн кўтанән путәртсәңән. Щәта уша

йис, эвет, пухәт па кәщә ёх дүхн хәхәтәдтәты, киникайт дүңәтты па арсыр әмәш вер мосман тайләт. Вантә, тәм нявремәт әңкиды, ащилды хәшсәт па Ёмвошн «Радуга» немуп хотн енумләт. Ин дыв кәщә ёхн вәлупсы хўват памәтман тайты питлайт. Тәм вәйтантаупсыин дыв вәлупсы хўват нәтты вән хәннехә вәйтләт.

Ульяна МОЛДАНОВА

Лўң пурая йис

РИЦ «Югра» немуп тәхийн лўңан нявремәт рўтыщаты верәт әхтийн мирхот вәс.

Югра мўв губерна-тор кәща ләңкәр хә **В. Кольцов** ясаң эвәлт уша йис, лыпәт енумты тыләщ 1-мит хәтл вўш эвәлт Ёмвош округн лўңан нявремәт рўтыщаты тәхет рәпитты питләт. Эвет па пухәт рўтыщаты тәхет ямсые-ва нух вантсайт. Иса Югра мўвн 569 тәхи рәпитты питл. Щәта 74 шурәс кем няврем рўтыщәл, щит сыры ол киньща хәлум шурәс әви, пух аршәк питл.

Едлы Югра мўв социальной верәт тәты департамент хуща рәпитты ими **Е. Немчинова** лупәс, хути ар няврем вәнт шушийн вәлты тәхетн рўтыщаты ләңхәләт. Тәм лўң эвет па пухәт рўтыщаты кеша 57 палаточной тәхи рәпитты питл. Щи тумпи аш-колайтн хәтл мәр ай тәпиет пәта арсыр юнтәт па әмәш верәт ләщәтлайт.

Тәдаңа мәтлы вәлты верәт тәты департамент хуща рәпитты ими

И.Винокурова ай павтәс:

— *Тәм ол мәшәң ай нявремәта «Аңки па няврем» немуп 650 лекшитыйлты непеке мәсы. Дыв питы шорәсн, Кавказ па Алтай мўвнәһән па Тюменской область хуща рўтыщәләт. Итәх әх Югра мўвн «Юган» немуп тәхийн лекшитыйлты питләт.*

Әхәт айләт әх верәт тәты департамент хуща рәпитты ики **А. Шербаков** ясаң эвәлт уша йис, тәм ол питы шорәс хуща вәлты «Смена», «Орлёнок», «Артек» па Болгария мўвәтн и шурәс 300 няврем рўтыщаты питл. Тыв яма вәндтыйлты па арсыр кәсупсәтн нух питты нявремәт рўтыщаты тәдыйт.

Рәпата верәт ләщәтты департамент кәща ләңкәр ики **В. Беспояско** ясаң щирн, тәм лўң 11 шурәскем няврем рәпитты вўянтләт. Дыв вош хўләтн нампәр нух әкәтләт па арсыр тәхетн нәтәсман вәлдәт. Мәтта хуят рәпитты нумәс верл ки, мосл «центр занятости» немуп тәхия мәнты. И тыләщ мәр нявремәт лапәт шурәс арат вух вўләт.

Мирхот сухәнты кәмн **В. Кольцов** лупәс:

— *Тәм лўң мўң нявремәт тәдаңа па яма вәлты кеша ар вер ләщәтсўв. Ин худыева рўтыщаты верәт така вантман тәйты питләлўв.*

Ульяна ДАНИЛО

Нявремәт рўтыщаты оләңән лупәс

Тәм ванән Ёмвошн округев мәш верәт ямәлты департамент кәща ләңкәр не Ирина Винокурова айкел әкәтты хәннехуятәт пила вәйтантупсы верәс. Лўв путәртәс, хутыса лўң мәр Югра мўвевн вәлты мәшәң нявремәт рўтыщаты питләт.

И. Винокурова яснәт эвәлт уша йис, муй щирн тәм лўң мәр арсыр мәшитты айләт әх пила араттелн округев хўватн 520 ай тохтур рәпитты питәл. Тәнял лўңән тәп 420 хәннехә мәш верәт ямәлтыйлман вәс. Мосл лупты, хути щи ай тохтурәт лўң тылщәт

мәр нявремәт рўтыщаты тәхет хущи мәшәң пухәт па эвет лекшитты питләт.

Округев мәш верәт ямәлты департамент әх санаторно-курортной щирн мәшәң айләт әх пила лўң тылщәт мәр рәпитләт. Дыв щит пәта немасыя «Аңки па няврем» немуп путәвка

непекәт кашәң ол мәр мәты веритләт. Санаторно-курортной тәхия питты, щи тәхийн лўңән ямсыева рўтыщаты па сыр-сыр мәшәт ямәлтыйлты рәхл тәп щимәш нявремәта, мәта айләт әх вера лавәртәң мәшәт тәйләт па округев пәльница хотәтн диспансерной тәхийн иса артадәдыйт. Мет оләңән дыв аңкидәла мосл заявления непеке лекшитты тәхия хәншты. Щәлта пәльница яңхты па

мәшәл ямәлты. Щи тәхийн мәш верләд тўңматты ән ки веритдыйт, щит велщи па санаторно-курортной тәхия тохтурәтн китты питлдыйт.

И. Винокурова яснәт щирн, тәм 2017-мит ол лўңән санаторно-курортной тәхийн лекшитты пәта 1238 путәвка непеке мәды. Щәлта 450 мәшитты няврем Нефтеюганской районән «Юган» немуп тәхия мәш верләд тўңматты китдыйт.

Владимир ЕНОВ

Вой-хўд енмәлты верәт

Ас нопәтты тыләщ юхи хәшум хәтәдн Ёмвошн Экспоцентр немуп хот йитн округев правительства кәщайт мирхот версәт па айкеләт тәсәт, муй щирн тәм мәнум 2016-мит ол мәр вой-хўд енмәлты верәт округев луватн мәнсәт.

Ияха әктәшум хәннехуятәт едпийн Югра мўв Губернатор ләңкәр хә **Алексей Забозлаев** путәртәс, хути тәм мәнум 2016-мит одн вой-хўд енмәлты верәт округев луватн тўңширәңа ләщәтты питсыйт. Щиты арсыр крестьянско-фермерской тәхет хущи 13

шурәс мултас мис, 52 шурәс мултас пәрәш, хәт шурәс мултас ош, 41 шурәс мултас вўды, шурәс мултас питы вухсар па па сыр-сыр войт енмәлдыйт. Хўд вәдпәсдәты тәхет ищиты ям ар хўд муштәсәт. Щи унтасн Югра мўвн вәлты хәннехуятәт муй-

сәр дәтутәт нумса питләт, щитәт дыведа иса дәтты веритләт.

Щәлта Югра мўв промышленность департаментән кәща юкана вәлты хә **В. Дудниченко** лупәс, хути кашәң тәмәш вой-хўд яма енмәлты вер пәта округев правительства кәщайт шеңк ар әр па нумәс мәләт. Щит пәта Югра хущи немасыя щимәш программа вәд па рәпитл, щит «Развитие агропромышленно-

го комплекса и рыночной сельскохозяйственной продукции, сырья и продовольствия в Ханты-Мансийском автономном округе в 2016 – 2020 годах».

Кәщайт путәртәсәт, хути юхи хәшум вет ол мәр округев луватн крестьянско-фермерской тәхи аршәка йис. Ин Югра хущи араттелн 794 щимәш тәхи вәд па рәпитл.

Владимир НОСКИН

Ар няврем енемалты ёх нётлдыт

Манум тыдәш 23-мит хәтлән Ёмвошн айкеләт әкәтты ёх пида мирхот ләшәтсы. Дыв щәта уша павәтсәт, хутыса Югра мўевн ар няврем енемалты ёх хот омәсты щира мўв хәрәтн мәлдыт. Щи олаңан пугәртәс хотәт омәсты верәт тәты департамент кәшә ләңкәр не Д. Саваровская.

Лўв лупәс, хуты 2011-мит одн Россия мўв кәшә партәс ар няврем енемалты хоттелд ёха вух такды мўв хәрәт мәты, ләдн дыв щәта хотәт әт омәссәт. 2016-мит одн Россия мўв Правительства кәшә лупәс, хуты ин пура вәнты непека хәншаньщийлды ар няврем тайты семьята мўв хәрәт мәты мосл па щи юкана дыведа вух мәты рәхл. «Округев

кәшәйт щи вер әхтыйн нәмәссәт па уша йис, хуты Югра мўевн иса хотәң хуятәта мәты щира мўв хәр әнтәм. Щит пәты дыв непека хәншәт па постәсәт дыведа мўв хәрәт юкана вух мәты, щи пурайн округевн 6215 семья непека хәншман вәс. 2016-мит одн ай тәхет потты тыдәшн щи ёх вухн мәты питсийт. Интәм непека 5192 семья хәншман хә-

щәс», — лупәс Д. Саваровская.

Хутыса лўнәтты, муй арат вух семья вўты мосл? Вантә, и хоттелд ёх тәп 30% субсидия вухн мәды. Әңкет-әшет Ёмвош округевн 15 ол мәр вәлдәт ки, дыв мет ар вухн мәлдыт, щит и миллион 144 шураәс шойт вух. Аршәк вухн немәлт семья ән сухуптәды. Ин вәнты 380 хотәң ёха луватыйн округ бюджет эвәлт 430 миллион шойт вух мәсы.

Ёмвошн Геннадий па Кристина Черней хоттелд ёх щи вухәтн мәсийт па йилуп хот ләтсәт. Дын хәлум

няврем енемалдәт. Миюм вухәтн йилуп хот ләтты ән тәрмәс, дыв банк хуши кредит вўсәт па йилуп ар нар-тупәң хотн и хот йи-тәң квартира ләтсәт. Г.Черней лупәс: «Сыры мўң балок хуши вәсүв. Ин хот тайлдүв, мўң пәтәва щи хот ай — тәп 33 квадратной метра. Нәмәсдум, ин-тәм щит ям, мўң прописка тайлдүв. Ин прописка такды давәрт вәды. Щит пәты мавән пәмәшипа лупдум округ Правительствая щи нәтупсы пәты».

Надежда
РАГИМОВА

Елды вәндтыйлды айлат хуятәт пәты

Ас нопәтты тыдәш 13-14-мит хәтләнән Нефтеюганск вош Увәс мир пәты культура хәрн Асугорской айлат ёх мирхота әктәшйилум пурайн вәндтәты па айлат ёх верәт тәты департамент тәхийн рәпитты не Е. Гудкова мўң шуши нявремлўв пәты нәтупсы вухәт па вәндтыйлды тәхет олаңан айкелд тәс. Щит пәты интәм Югра мўв шуши мир айлат эвилдүва па пухлүва щи вер ищи хәншлүв.

«Социально-экономическое развитие коренных малочисленных народов Севера Ханты-Мансийского автономного округа — Югры на 2016-2020 годы» немпи поступсы щирн айлат ёха елды вәндтыйлды щира, мәта хоттелд ёх шимәл тыдәш вух ёша вўд, щимәш вухәң нәтупсәтн мәлдыт:

1) университетн очной вух унтасн вәндтыйлды шуши мир айлат ёха 100 шураәс арат вух вәнты юхды мәды, заочной щирн — 55 шураәс вәнты арат вух. Техникумән, колледжән очной вух унтасн вәндтыйлды увәс мир ай ёхлүва 50 шураәс

вәнты арат вух юхды сухуптәды, заочной — 25 шураәс арат вух;

2) очной щирн вәндтыйлды айлат ёха кашәң тыдәш летут ләтты щира нәтупсы вух, и пўш ол мәр вәндтыйлды вер пәты непекаәт, киникайт, хәншты юхәт па па мосты утәт ләтты щира нәтупсы вух. Щиты ияха лўнәтты ки, ол мәр университетн, институтн вәндтыйлды хуята — 101 812 шойт вух; колледжән, техникумән — 71 467 шойт вух; әл рәпатая вәндтыйлды (рўщ щирн рабочий, служащий) ёха — 43 476 шойт вух.

Щи тумпийн олаңмит па әхәт курсән вәндтыйлды увәс айлат ёха

тәл дәмәтсух, кўр дәмәтсух ләтты пәты 40 па 50 шураәс шойт нәтупсы вух мәды.

Щәдта ол мәр ипўш рәт кәрт муй вош эвәлт вәндтыйлды тәхета мәнты щира билет непека 20 шураәс вәнта юхды сухуптәды.

2016-мит одн округевн бюджет эвәлт 36 миллион 813 шураәс шойт вух тәм нәтупсы верәта есәдсы. Щиты 580 увәс айлат хуят нәтупсы вух ёша вўты веритәс.

Югра мўвн айлат шуши ёхлүв пәты немәсыя вәндтыйлды тәхет вәлдәт.

Щиты 2017-мит одн А.И. Герцен немпи Российской государственной педагогической университетн тәм тәхета тәрүм пәты вәндтыйлды щир вәл:

— рәт ясәң па увәс мир литература тәхи;

— культура верәта вәндтыйлды щир;

— нявремәт тәса пугәртты вера вәндтыйлды тәхи;

— обществоведческой верәта вәндтыйлды тәхи;

— экономической верәта вәндтыйлды тәхи.

Российской государственной гидрометеорологической университетн (ищи Хон Петра вошн):

— мўев-йиңкев верәт вантман тайты па тәрүм олаңан уша павәтты тәхи.

«Южно-Уральской государственной аграрной университет» (Челябинск вошн):

— войт вантман тайты па ямәлтман яңхты вер (рўщ щирн «ветеринарно-санитарная экспедиция»);

— войт ямәлды вер (рўщ щирн «зоотехник» па «ветеринария»);

— мўев-йиңкев верәт вантман тайты щир (водные биоресурсы и аквакультура).

Ирина
САМСОНОВА

Щимайщ нем етнхот тайс, мата ут Ас нопатты тыдйащ 18-митн Югра мўв государственной киникайт дўнйатты хотн вэс. Тамхатд ханты мир айкел акаатты, дўнтарят, моньшат ханшты, учёной хэ Владимир Егорович Енов 50 од постас.

Мет сыры етнхот тэты неңнан Владимир Енов вэлупсы олаңан путартсаңан, шалта дўв вэлупсэд олаңан иньшасты питсы. Юхды путартман Владимир лупас, хуты дўв шатышаселдн па шатышаселдн енмалсы. Щирн дўв послан хантэт йис путрат, моньшат, арят яма вэл. Дўв шатышаселд моньшан хэя вэс, ханты дўв хилэда лупас: «Нан ханшты вер тэты питдан, хураман путрат ханшты питдан». Владимир Енов нэмалмас, ипўш дўв шатышаселдн вохсы палупсы: «Айе, нэмман тая, там вэлупсы хурас ар эш тайл. Шеңк даварт рэпатая ад вўянта, ши рэпатаен нанен шэпи моремал. Таш юпийн иши ад нэхласа, нан ши пурайн вевтам ханнехэя йилан. Ши вера нан вэлты щиренан катласа, мата ут нан нумсэна па нан эренащомена рэхл. Ма па нан нумсэн дыпийн елды манты эшен-пантэн дуйн адыты питдум». Ши юпийн Владимир «Опраш ясан» поэма дўнтас.

Дўв лупас, хуты дўв шеңк ланхас, дэлн нявремат ханты мир моньшат ат хэлантсат, вантэ, дыв ханнехэ вешката вэлты вэндталат.

Етнхот тэты не иньшасас, муй паты дўв хўлат олаңан научной непек ханшты питас? Юхды лупас, хуты йистелдн дўв рэтал хўл

Етнхот пурайн Сергей пухад арийл

Л. Спирякова берум хур

Ханнехэ так рэт дерят эвалт эрәңа йил

ведпаслудман вэс. Дўв шатышаселд ям арат пўш Вудан Отечественной дала вўйлясы, тэп хэн уша версы, хуты дўв ям вой-хўл ведты хэя вэс, имухты юхи есалсы. Ши лаварт пурайн дўв иса план текнуптас, щирн стахановец нем тайс. Армия юпийн Владимир иши ям арат ол рэт Асов кертан хўл ведпаслэты тахийн (Горковской хўл завод хуша) рэпитас. Щирн дўв ши вер яма вэлдэ. Там пура вэнты дўв хўлат олаңан 18 научной статья ханшас. Елды диссертация непек холумты питл. Ши тухадпи хўл олаңан моньшат нэмалматы питас, непек ханшты па рўш ясаңа тулмаштаты. Моньшатн хўлат ханнехуятиты вэлдэт, кўтэлн рэта йилат. Тамхатд дўв «Муй щирн сэх хўл нара вўсы» моньш дўнтас.

Ши юпийн дўв «Библиографический указатель публикаций» непекад олаңан ай тэс.

Щив моньшат, дўнтарят, журналатн па газетайтан ханшум путрат па научной статьяйт ханшман вэлдэт.

Мосл лупты, хуты Владимир Енов 2007-мит од вўш эвалт Россия мўв айкелат акаатты союз тахия луңман вэл, 2014-мит одн округ губернатор литературной премия эша холумтас, тэняд Россия мўв писателат союз тахия питас.

Шалта мойң эх Владимир Енова ар ям, хошум ясант лупсат, арисат. Сема питум хатл постум хэ паты мет тынан ясан — щит рэт Асов кертан ашкола учителат эвалт ям ясант пида китум непек. Вантэ, дўв ши ашкола етшуптас, шалта шата ям арат ол нявремат рўш ясаңа па литература вонлтас.

Тамхатд юхтум мира Пўпи якхот эвалт и етнхот ванлтасы. Владимир «Упия, ария!» ар арийс, «Хатл» немпи Ас-угорской мирналдв театр артистнан, щит

Дмитрий Тарлин нарасьюхн нарасас па Любовь Фатеева якас.

Сергей пухл ям ясант лупман нэмалмас, хутыса айтедн кертан енмас. Еноват иса пурайн хот войт тайсат, щирн нявремат ай пура вўш эвалт аңкедаашела турн сэвартты нэтсат. Тамхатд Сергей гитара нарасьюхн юнтас па ашел пида «Турн сэвартты харат» ар арийс. Ши юпийн дўв лэхаслад пида «Ма нанена Ёмвош альдум» ар арийс. ЮГУ профессор, стихат ханшты хэ Вадим Орлов иши турн олаңан ар арийс. Стихат ханшты не Софья Шесталова опера ар арийс.

Етнхот пурайн уша йис, хуты В. Енов йилуп нялмит киника дэщатл.

Владимир Егорович, елды ям нумасн айкелат, путрат, моньшат, нумсан непекат ханша!

Людмила
СПИРЯКОВА

Нявремат вэндтаты не «Ханты ясан» непека ханшыл

Касум көртән нявремат ханты ясаңа вэндтум не Галина Алексеевна Обатина иса пурайн мўнева арсыр айкелдт, путрэт, моньшят, арят китыйл. Лўв ханты ясаң газетая 1991-мит ол вўш эвэлт ханшты питас. Мет олән ащел әктум па лэщәтум моньшят, щит «Хайпие», «Халэв па хоңхра» па и путәр «Нёпие», щит тумпийн рет ясаңа увас мўв ханшты ёх путрэт па моньшят: В. Санги «Изгин», А.Тарханов «Земляной мальчик», Ю. Рытхэу «Ветер» па па утәт. Ясаң яма тайтәд пәты есәлты непекева шеңк вән унтас верас.

Галина Алексеевна ханшты утләд әшколайн эвет па пухат вэндтаты ёхн урока лўнәтты вўдйит. Сәм эвәлт йиты кашәң ясаң нумасн хўв вәд, щиты мутра муй па хурамәң путәр елды хәшл. Г. Обатина щит пәты нявремат вэндтйитты киникайт па лэщәтас. Лўв рўш ясаң эвәлт арсыр путрэт ханты ясаңа тулмәштас. Алексей Максимович Обатин ащиел олңитум верәт елды тәлдэ. Мәнәма лўв арсыр вәлупсы суртәт оләнән путәртас. Ухәд нувия вәтум имие йис пура эвәлт мәнты верәт яма нәмләлэ.

Мет сыры Галина Обатина хотәң ёхләд хурәт вәндтас. Щит күтн газетайн ханшум лопсәт

шиваләсум. Тәм хуятэв шеңк әмәшлудман ханты ясаң тайдәлэ, щит пәты ванкўтды ханшум утләд газетайн етйилсәт.

Лўв рет ясаңән лэщәтум путәрләд шуши мир верәт оләнән. Г. Обатина рәпатайл тумпийн кашәң увас мир вер яма иньшәссәлдэ па непека пунсәлдэ, щиты айләт эвет па пухат рет ясаң па тәса ханшты утәт оләнән уша павәтләт.

Галина Алексеевна нәмл округ луваттйин вәйтды, вантэ, лўв тәс па хурамәң ясаң тайты хуят. Интәм непекаят күтн шиваләсум па лўнәтсум Обатин вән рет дер оләнән. Щит йилпа лэщәтты непекал, щит күтн хурәт па әктас,

Г.А. Обатина

И. Самсонова - верум - хур

щитәт сыры вәлум оләт вўш эвәлт па тәм пўш пура вәнты вәндтәләт. Обатин хотәң хуят — щит атәлт путәр. Ма нәмәслум, рет дер — щит хотәң ёх күтн мет вән па амтәң вер.

Интәм нын веритләты Галина Алексеевна тулмәштум путәр лўнәтты.

Раиса РЕШЕТНИКОВА

Изгин

Сахалин мўв-пайн па Амур юхан кимәлдн хўв йис телдн вәсәт Увас мўв мирәт — нивхәт.

Сема питас лўв вәнт вой, хўд вәлпәсләты хә семьяйн. Ая вәлмәд пурайн ар моньшәң па йис путрән әңкелдн-ащелдн моньшийлдса.

Нивхәт щиты лўнәтләд, мәттэ мўв-авәт әхтыйн муй па иса дылд тайл. Щит, кўш вот, хәтл, кев муй пўпи пухие, амп, тюлень.

Вәлтәд нәпәт вәнт войт вәлпәсләсәт, щит тумпия щорәсн хўд вәлпәсләсәт па щорәсн вәлты войт. Йис вәлупсәд оләнән тайләт ар путәр. Йис путәрләдн уша верлўв ләнхәт вәлупсы оләнән, хутыса мўв әхтыйн, щорәс йиңкәтн тывсәт войт, хўдәт. Ар йис путәр вәд хәннехә па йиңк войт — вәнт войт вәлупсы оләнән. Владимир Санги путрәт хәншәл лўв нивх мирәл оләнән.

Хопәт пәда ванталдн, Изгин нумсәда вәнтәң верләд питләт. Юхан кимәлдн лўв хотл ещәлт удләт хопәт хунта пунман. Хәнты вўш эвәлт тәюм хопәт, йирләд кәк-рыкомәт, нувия вотумәт.

Йирадта вантәсләт йиңк эвәлт вўты вәшкүм

камбала хўд хурасупа. Пәтәң нюлуп ўнәдләдн вохләт: «Йиңк!».

Хәнты вәлмәлдн Изгин хотл вош кўтупн омсәс. Вошл кәт пәнт иты тәләсәс щорәс кимәл хўват. Изгин амтәтәдсә — щимурт яма хотл мәстәс, кәт олән пәды и арат хот

омсәс. Щит яма мәстәс, вотасәң пурайн, тәлдн вәлпәсләты мәнты щир хән вәс, елды мәнты щир хән вәс. Вотас пурайн хә хуят муйл верл? Щирн хот пўнәл ёхләд хуши щит яңхәл. Щиты кашәң хәтл күтәлдн щит мойңа яңхләт. Вотас хўв мәрә пиньшийлд. Нивх пакты щир тайл. Лўв дыкашты верл ән вәндтәлдэ. Шарәң оңәтшәпәл мәл, кәрл әл. Шайн яньшлтәслэ. Путәра тулмәләлдэ. Ат хўва йил ки тахты дермәлдтал, удлот верл.

Изгин — тәс вәлпәс хә. Тәх көртәң ёхләдн ин няхда, мәттэ муй уш ин тайл, ин ат лавәлты кем тәп тайл. Изгин щивәлт ән па хәдәнтәс — лўв вәлпәс хәя вәлмәл нәпәт вәс па ин ищи-мәщ вәлпәс хә. Вәлпәс хә щирәлдн па сурма йил.

Муй арат пәнт яңхәс вәлум нәптәд мәр! Сахалин хәлэвәт пелкәлдн щимәщ тәхи па ән хәшәс, хута ләдн әнт яңхәс вәнт вой нәхәлман, муй хўд вәлпәслудман әнт яңхәс.

... Тайгук ими пухәл вет ол мәр көртәда әнт юхтыләс. Вәндтыләс па нявремат вәндтәты хәя йис. Көртәң нивхи ёхләдн поэта алыщәты питса.

Щит айләт хә шува-дыйда нып хиры тәлдн нивхәт көртәтн. Изгин вәлмәл нәпәт щимәщ моньщ әкәтты ёх шимәл хән вантәс. Тәп тәм хәен шеңк сәмәң моньшәт пәды, кўш муй мәр хәдәнтәл...

Владимир САНГИ
Хәнты ясаңа тулмәштәс
Галина ОБАТИНА
«Хәнты ясаң», 23-мит
ноябрь 1991 ол, № 47 (2296)

Сорни ясәң

Золотое слово

Әмәш вәйтәнтупсы

Ай кер тыләшн Касум ашколайн әмәш вәйтәнтупсы вәс. Мүң хуцева «Хәнты ясәң» газетайн рәпитты неңәт юхтыйдсәт, щит Раиса Решетникова, Ульяна Данило па Ирина Самсонова. Щәлта Марий Эл мұв эвәлт айдат хә Денис Речкин вәс. Щи тумпийн тыв нявремәт рәт ясәңәтә вәндтыйдты именән юхтыйдсәт: Людмила Владимировна Дубровина Ёмвош район Кышик көрт эвәлт па Анжелика Николаевна Орехова Сәрхәнд район Русскинская көрт эвәлт.

Оләңән мұң ашколаев кәща не Мария Викторовна Чаренцева вұща ясәң верәс. Щәлта «Хәнты ясәң» непек ух редактор Раиса Решетникова газета оләңән айкел тәс. Ирина Самсонова «Айкеләт дәщәтты айдат ёх» немуп вер оләңән путәртәс. Уша йис, сырыя итәмәш вәйтәнтупсәт Тәк, Поднавәт, Ваньщавәт па Касум ашколайтн дәщәтсыйт. Елды Марий Эл мұв эвәлт юхтум хә Денис Речкин хур вұты вер оләңән айкел тәс. Мұңева әмәш вәс маријцәт оләңән уша верты па вантты, муй щирн тәса хур вұты мосд. Щәлта мұң арсыр айкеләт хәншты питсұв.

Увлекательная встреча

В марте на базе нашей Казымской школы состоялось интересное событие. К нам в гости приезжали журналисты окружной газеты «Ханты ясанг» Раиса Решетникова, Ульяна Данило и Ирина Самсонова, известный фотожурналист из республики Марий Эл Денис Речкин, а также учителя родных языков из посёлка Кышик Ханты-Мансийского района Людмила Владимировна Дубровина и педагог из деревни Русскинская Сургутского района Анжелика Николаевна Орехова.

Открыла обучающий семинар директор нашей школы Мария Викторовна Чаренцева. Затем Раиса Решетникова рассказала об истории создания и развития национальной газеты. Ирина Самсонова представила слайдовую презентацию «История проекта «Юный корреспондент».

Мы узнали, что этот проект уже реализуется на базе Тегинской школы Берёзовского района, а также Полноватской, Ванзеватской и нашей Казымской школы Белоярского района.

Затем Денис Речкин рассказал нам о маријских газетах и журналах, особое место уделит фотোগрафиям. Ведь по его словам, фотография – это лицо газеты. Нам было очень интересно познакомиться с маријской культурой, а также послушать лекцию о фотоискусстве. После знакомства мы приступили к написанию текстов на свободную тему на двух языках – на русском и хантыйском. Нам было интересно поучаствовать в семинаре.

Лола АСАЛОВА,
Катя ВОЛДИНА,
Настя АЛИКОВА,
Дмитрий ЛОЗЯМОВ

8-9

Вўтвош
кәртием
вера сәмәңә
тәйдем

Очень люблю
свою деревню
Юильск

10

Касум ашкола
нявремәт хур
вұты
вәндтыйдсәт

Учащиеся
Казымской школы
обучались
фотоискусству

10

Касум вошев
вән па
хурамәң

Село Казым
большое и
красивое

Хантэт хул велпәсләдәт

Департамент природных ресурсов миюм хур

Ма сәмәңа тәйты кәртием

*Мош лампа аңа мўв,
Ар тәхийн вантсум ма.
Аң па вантсум тәмәш мўв,
Ма сәмемн иса дўв.*

(А. Сенгепов)

Дыв сәлк нопәтты пур-
раин мәнсәт, ишкы вәс.
Аңкем упенәдам мо-
лупшийн па пуркайн
ямсыева дәмәттәслә,
ишкийн әд потлайңан.
Етн дыв кәрта ши
юхәтсәт. Тыв ювман
куш тәймсәт, амтәпсәд
ар, шай яньшсәт па ид
ши улсәт. Аләң шива-
ләсләд, доньша ювмал
па юханәл иса шив по-
тум. Кәртәв хонәңан ши
арат ар нөрүм па дор.
Ащем иса кәртәдә ши
шущмащәс, иса щәта
ши вәл. Аңкем, хән
мўң ашколая мәнсүв,
мўң пиләва Касума
вәлтыя юхтәс. Аңкем
рәпатайл эвәлт па мўң
рўтьщәты пураевн
хулыева кәртәва ши
мәндүв. Лўңән кәртәв
вәнта хопн хәдүм щос
мәндүв хәдүм юхан
хўват: Касум юхан,
Щўнь юхан па Вән Щўнь
юхан. Кәлтңәв хуца вән
нохәр юхәт енүмләт.
Кәлтңәв эвәлт кўран па
яңкем и вўды мәр мән-
ты кәртәв вәнта.

Лўңән, хән хошум,
дхўв камн юнтлүв.
Хән тохтәң икән дор
хуца ўвты ки питл,
ма юхи ши имухты
лүндүм. Хән хәсәт нух
питләт, мўң хўв әнт
улдүв, лавләсман, хуйн
сыры хәс шиваләды. Хән
хәнһь хәрдал, мўң ид
улты аңкемн партлаюв.

Мойңа мўң хущева
Щўнь юхана аңкаңкем
Матрәна Кирилловна
юхтылд. Мўң хущева

Марина Сенгепова

**Мўң вәдты ханты па мәнһьши мўвевн ар әмәш
па хурамәң тәхи вәд. Ма сема питум па енмум
ай Вўтвош кәртием вера сәмәңа тәйдем. Дўв
Нуви сәңхум районән вәд. Ма Касумн яртыңмит
классән вәндтыйлдүм.**

Вера лавәлдүм, хән
рўтьщәты пурая
йил, ширн тўхләң хопн
сәма рәхты кәртиема
ши мәнлүм. Вўтвош
хонәңән Щўнь юхән
хуца мўң Щәңкеп кәрт-
тәв омәсл. Тәдн «Бу-
ранән» мосд мәнты
нялһьң вўды мәр кәртәв
вәнта. Касумн вәдман
Щўнь юхан әхумлам,
нөрүмлам па дордам
пәта вера мәрәмәлһьом.
Рўщ ясәңән «щўнь» –
щит «тащ». Юхан немд
«Щўнь юхан», постәд
«тащәң юхан». Щўнь
юхан Ай Курьәх эвәлт
пўва пеләка увәд. Пи-
рәщ әх путрәт эвәлт
хәдләсум, Щўнь юхан
мўвев вәнт вой ар тәйс,
хўд ар тәйс, ши йисн
мирев ташәңа-шўняңа
вәсәт. Тәта ши ма ая
вәдман вәсум, ин тыв
рўтьщәты юхтылдүм.

Тәм хурамәң вән-
шәң, нуви лантәң
әхумн, хута воньшу-
мут па туләх шўнь вәд,
1998-мит одн ма ащем
Евгений Павлович Сен-
гепов кәрт верты нумәс
верәс. Ащема вән яйл
Тятымир ики нәтәс. Хот
омәсман нюки хотн
вәсәңән. Дын вән кер

тыләщн хот омәсты
дәшәтыйлсәңән. Ва-
нән вәдты әхмәт эвәлт
буранән павәртәт тәс-
ңән. Ас нопәтты ты-
ләщн павәртләң воң-
хәсәдләң. Пеләңа етты
вәнта хот лакн омәс-
сәдләң. Лўңән ар мос-
ты пурмәс версәңән.
Тятымир акем сухта
эвәлт нянь кәр ләкәс,
щәта мўң верлүв еп-
ләң воньшумутәң,
хўдәң па нюхәң нянь,
шарна хўд, сорум ню-
хи. Хотәв хонәңән
ащем рат хәр верәс,
щәта юхәд ихәтты
юхәт доньшләс. Яха
дын әхәл па хоп омәсты
нурум па детут тәйты
лупас версәңән. Дўңән
хот хәр, хот лаңәл, ов
верты сохәд эвәтсә-
ңән. Рўвәң лўң мәр
сохәдләд сорсәт, сўсн
хотн елды ши верты па
питсәңән. Хәт тыләщ
мәнман кәртәв ши ет-
шуптәсләң. Ай дорәт
потты тыләщн ащем
хопн юхтәс аңкем па
упенәдам йилуп Щўнь
юхан кәрта касәдты.
Мащиремн, худнасема
әнта питсум, аңкем
мәнема ши оләңән
путәртәс.

вәдтал мәр хурамәң
хинт па воньшуп мўцева
әнәдәл. Ипўш мин дор
хонәңа мәрәх әкәтты
мәнсәмн. Ши пураин ар
пеләңа па нямәлт пура
вәс. Щит эвәлт мин
хән пәдләмн, ар епләң
мәрәх әкәтсәмн, хинт-
ләмн телыева, щәлта
рат хәр версәмн, нуви
дор йиңкие амәртсәмн,
шай кавәртсәмн па шай
яньшты ши омәссумн.
Вера епләң, вантә, вәнт
шай рат хәр хонәңән! Хўв
путәртман омәссәмн,
вантләмн, юхи мәнты
пурая па ши йис. Вәнт
хўват яха хўв яңхсәмн.
Аңкаңкем вәнтән ху-
лыева муй арат әшәт
хулыева вәдлә. Вера сә-
мәңа тәйдем ма вәдты
рәт мўвием!

Вера рўвәң пураин
вәщәв «Евәң дора»
пеләдты вохләв. Мўң
пеләдты мәревн дўв
холуп омәсл. Холпа
сорт, ев, келһьши питәд.
Пеләдлүв па ин велум
хўдлүв пидә юхи ши
мәндүв. Аңкева велум
хўдлүв няхәсты нәтлүв.
Вәншәк хўдләд эвәлт
юхәд верл. Вера епләң!
Етн аңкев хошум йиңк
кавәртәд. Лўңән ма кў-
шар юпийн хәхәлты
вер тәйлүм. Тәп кәтәдты

ушем худна антә. Ащев мўңева кўшар катәд. Мўң дўведа хотые вер-дўв, дўвәтты нохәр семн, воньшумутн, няньн лапәтлэв. Лўң мәр мўң хўшева ши вәс. Ашколая мәнты едпийн вәнт шушия дўвәтты ши есдумсем. Вера мўңева шадь ши кўш вәс. Лаңки мўң ән катәдлүв, дыв вера пуршәндәт. Кўшарәт хотя яма рәхләт. Мўңева, нявремәта, вера әмәш. Едәх етнәтн ай хор оңәт нерты тыдәшн мўң рат хәр тўт вўшитлүв па ши хонәна әктәшлүв па нохәр пунәлшәлүв. Щиты омәсман арсыр путәр па ши нумәса питл, хута па моньшуптәт моньшуптәдлүв. Путәр етнәв хәнты мәнл. Уд-ты пурая па ши йис. Хәлэвәт хәтл этты пу-райн нух килты мосл, әктәшлүв, воньши мән-лүв. Кәрәш керәс әвәлт калтаңа ши мәнлүв, пәнән па Рекс ампеv вўдлүв. Воньши тәхев вәнта щоскем мәнлүв. Сўс аднәт ишкет, мўң хошма дәмәтләдлүв. Хопн мәнты мәремн ма мухәлая сем тәтыде-лум — вантлум. Вера әмәш вантты хурамәң сўс вәнт педа!

Мәнман па ши әм-шәләлдам хура-мәң вушдум па вурты юх лыптәт. Мәнман сем оләңән тувемәсум кәл-вўрты анши юх, пәшар юх воньшумутәт па хопьюх. Щиты мәнман па ши нәмәсдум, муй арат тәта арсыр хурам, хән вәна йилум, кашәң пўш тыв юхтыл-ты питлум. Кәлтнәва юхәтсүв па пурмәслүв вўты тәслүв, шайн-няняң пәсан версүв, порессүв па ведши воньши мәнсүв. Ка-шәң хуята хәтл кўтуп вәнта хәдум ветра әхум воньшумут әкәт-

ты мосл. Ма әхум воньшумут вера сә-мәңа әкәтлүм. Вонь-шумут әкәтман хә-дәнтыйдлүм, ампеv хуртыйл. Рексем, алпа, кўшар муй па лаң-ки ишипа вәйтәс. Са-шийл па тухләң вой шу-рәң сый. Хәтл кўтупа йис па мўң рат хәрәв педа ши сонтумәсүв, әктум воньшумутлүв хинтлүва шошумсәл-лүв. Ащев кавәртум еп-ләң вәнт шай ай мәрәх лыпәт пида яньшлүв. Етн вәнта мўң әкәтлүв пўштум вән вонь-шумут. Хән хинтлүв телыева воньшумут-ән тәрматләдлүв, хәлтэвән, тәюмты па ши вера питсүв па юхи мәнты ши сонтумәсүв. Ши дантәң вән әхмәтн кашәң ол ар воньшумут енмийл. Юхи юхтэвн, тәюман, мўң әңке-ва нәтлүв тәпәр йира әкәтты воньшумутлүв әвәлт. Кашәң ол дән-та ши йиңкәв-вәнтэв мў-ңева ар мойлупсы па дөтут мәд. И дўң-сўс мәр мўң щемьяев ветсөт ветьяң-лапәтсөт кила арат әхум воньшумут па хумәсвәд әкәтл, сөтсөт ветьяң кила арат сәвупсы па тохтәңвәд.

Вера хўв мәнл тә-лэв мўң увәс мў-вевн. Тәдн рўтышәты пурайн йилуп тәд хәтл едпийн мўң кәртэва атәдн буранән мәнлүв. Стәр ат тәрумн мәнтэвн вантлум ар шураc хәс па тыдәш хурас. Вера әмәш вантупсы!

Тәд вән хәтләт со-шан мәнләт. Әңкева тўтыюх сәвәртты па юхи тәты нәтлүв, умлепа йиңка яңхлүв, шәлта па камн юнтлүв. Хән пәтлама йил, әңкеv лампайл вўшитл. Кав-рум кәр хонәңән упе-ңәдам па апщем дўв щодн юнтләт, ма әңкеv хонәңән сәк кәрәтлүм,

Н. Кореланов вәрум хур

аканьлама шәшкан сәх па ернаc әнтлүм. Еша вәдман ащәв камәл-та потум вўды нюхи дўңәдтәл. Вохдәллэ мўңәты потум нюхи де-ты. Ван хәтлуп тыдәшн етн сора пәтлама йил, мўң вән әхлүвн йис вер оләңән путәртлаюv, моньшән моньшдаюv. Кәрәв леты мәр уdlотән удты ям, әмәш, путәр кашн ил ши вўюмлаюv. Әңкеv хәтл еш пида нўх кил. Мўң удты мәревн, кәрл әдләл, шай пўтл омәсл, хотәв хошма йиты пурайн мўң нух ши киллүв. Ащев тәдн пәндал вантты яңхийл. Ар хўд вел. Ши катлүм хўлдал мўң худыева тә-са и нартупа тўңыева пундәллүв, щиты ат потлайт. Шәлта ши хўд-лүв ащев ван вошәтн ши тыныдәллэ.

Мәнәма мет әмәш вәнт кәртән то-ви пурайн вәдты. То-ви мўң хушева вән кер тыдәш сүхәнман юхәтл. Щирн хәтлэв хо-шум рўвд ара ши йил. Вәнән шәшийлдтем кўтн шиваләлум арсыр вой пәнәтәт, шоврәт, лаңкет, нух верлүм кў-шарәт, ай вой ләңкет сый сащл. Вән кер тыдәш лапәтмит хәтлән хәнты мир емәң хәтл — Вурна хәтл. Вурна — щит йис нәпәт едды тәты па тови

арталәты вой. Дўв па войт киньша сырыя юхәтл па сыйл муй аләң тәд вўюмтум мўв-ав-тәд нух ши кўрәтләдлэ. Хән юханәт па дорәт пелки питләт, омәс-ты пешәт, шишамиеv, нәпиет, лаңки-шовәр пушхәт сема питләт. Хән юх лыпәт шувдал ет-ты питләт, ши пурайн вәнән дыв шив пида ям епәд авәл. Нәрумн мәрәх па вальюх тый лыптәт щорхәтләт. Хәт-ләт хўва, атлән па ну-вия йиләт. Пәдна вой худна антә, хәтләтн хошум, ям. Микуль Шульгин хәншум яснәт нумса юхәтләт:

*Знаю, каждый славит
край родной,
Но не перестану
восторгаться,
Воспевать любимый
Север мой!*

Нәрум, әхум муй па тәхи хўват ма яңхлүм — щит ма мўвием, ши мўвн ма сәсем вәд. Муй тә-хийн па ма ән вәсум вәна йитем пурайн, ма иса тыв енмум кәрты-ема юхтыйлты питлүм! Нумәс нәмман тәйдем рәт мўвием!

Марина СЕНТЕПОВА,
Касум ашколайн
9-мит классән
вәндтыйлты эви

Хур вўты вәндтыйдсўв

Мўң, Касум ашко-
лайн вәндтыйдты
нявремәт, тәмхәтл Ден-
нис Речкин пида вәй-
тантыйдсўв. Лўв мўңе-
ва хурәт верты олаңан
айкел тәс па арсыр
әмәш хурәт ванлтәс.

Уша версўв, хуты
фоторепортаж верты
пәты хәлум муй па
аршәк хур вўты мосл.
Ши унтасн хурәт эвәлт
кәлты питл, муй ола-
ңан тәта вантты рәхл.
Мўңева шенк әмәш вәс
марийской емаңхәтләт
вантты. Хурәтн Денис
Речкин мари ех вәлуп-
сы ванлтәс. Мўңева уша
йис, муйсәр дәмәтсу-
хәтн дыв яңхәт па муй-
сәр летутәт дыв деләт.

Елды мўң лўв пидәла
хурәт вўты питлўв. Нә-
мәслўв, тәм вер шенк
мўңева мосл.

Касум вош нявремәт Д. Речкин пида

Обучались фотоискусству

Мы, ученики Ка-
зымской средней об-
щеобразовательной
школы, сегодня позна-
комились с марийс-
ким фотожурналистом
Денисом Речкиным.
Он рассказал о том,
как нужно правильно
фотографировать, от
чего зависит качество

фотографии, а также
наглядно охарактери-
зовал свои «говоря-
щие» фотографии.

Мы узнали, что фото-
репортаж состоит не
менее чем из трёх фо-
тографий, а то и боль-
ше. Фоторепортаж на-
глядно рассказывает
читателю о событии,
происходящем в том
или ином месте. Нам
было очень интересно

познакомиться с фото-
репортажем о тради-
ционном марийском
празднике. Посредст-
вом фотографий Денис
Речкин познакомил нас
с культурой марийско-
го народа. Мы увидели
традиционную марий-
скую одежду, блюда на-
циональной кухни и
другое.

В практической час-
ти семинара мы будем
учиться правильно фо-
тографировать. Думаем,
что этот семинар очень
полезный для нас и
пригодится нам в буду-
щем фотоискусстве.

**Диана МОЛДАНОВА,
Анастасия ВАГАТОВА,
Людмила
ТАСЬМАНОВА,
Андрей ФЁДОРОВ,
Алина МОЛДАНОВА и
Яна ЗАХАРОВА**

Касум вошэв

Мўң Касум вошэв Нуви сәңхум районән вәл.
Вошев вән, хурамәң. Мўң кәртэвн вәл Тәрум хот,
ашкола, ар лапка, пәльница, пәшца, «Пешие»
немуп ай нявремәт тайты хот, ариты-якты тахи,
шуши мир кәсты тахи, йис пурмәсәт тайты хот.

Вошэвн арсыр мир
вәлдәт: хәнтәт, юрнәт,
сәранәт, рўшәт, хәтанят
па па мўвәт эвәлт юх-
тум ех. Мўвевн мирев
вухсар енмәлдәт, вой-
хўд велпәсләдәт па вў-
ләт тайләт.

Хәлдэвәт Амняйн вў-
дыйн наврәдты хәтл
питл. Вўдәт лавәдты ех
щәта арсыр ширн кәс-
ты питләт: вўды пәс-
ты кўрумн хәхәлты,
вўдыйн кирум әхләтн
наврәлтыйдман, вўдәт
юпийн тәхты әхтыйн
омәсман, әхәлн долъ-
ман па вўдәт юпийн
духн мәнман. Айдат ех

кўтәдн ищи әхәл шәпи
навәрты, тыньщәң сўва
ёвәдты, юх талты па
па ширн кәсты питләт.
Щәлта вошәң по мойңа
юхтум мир пәты әмәш
якхот дэщәтды. Тәта
ариты па якты вер
вантлўв. Нявремәт хән-
ты юнтутәтн юнтты
питләт.

Мўң сәмлўвн кәрты-
ев тайлэв.

Наш родной Казым

Наш посёлок Казым
находится на терри-
тории Белоярского
района. Посёлок боль-

шой, красивый. У нас
есть церковь, шко-
ла, больница, почта,
детский сад «Оленё-
нок», Дом культуры,
спортивный комп-
лекс, музей и много ма-
газинов.

Посёлок наш много-
национальный, здесь
живут ханты, ненцы,
коми-зыряне, русские,
татары и представи-
тели других народов.
Жители Казыма раз-
водят чёрно-бурых лис,
добывают птицу, зверя,
ловят рыбу, содержат
олений.

Завтра на реке Ам-
ня состоятся гонки на
оленьях. Оленеводы бу-
дут соревноваться в
гонках: «На рысь», «На
мах», «Стоя на нарте»,
«На лыжах», «На амдё-

ре». Для подростков
и всех желающих бу-
дут организованы со-
ревнования по нацио-
нальным видам спорта:
метание тынзяна на
хорей, прыжки через
нарты, перетягивание
палки и другие. Во
время празднования
Дня оленевода по тра-
диции на открытой
сцене фольклорные
коллективы Белояр-
ского и других районов
представят интерес-
ную концертную про-
грамму.

Мы очень любим
наш родной посёлок
Казым.

**Диля БЕЛКИНА,
Валя ФИЛИППОВА,
Юлия ТАРЛИНА и
Никита ТАРЛИН**

Рэт ясәңа нявремәт ар ол мәр вәндтәл

Варьёган көртән Нижневартговской районән кўтуп ашколайн ар ол мәр шуши мир нявремәт рэт ясәңа вәндтуман Фаина Алексеевна Гизатуллина (Айваседа) рәпитл. Тәнял одн ши көртән вәдмемн ма ашколая яңхсум па лўв рәпатайл олаңан путәрсумн.

Сырыя иньшәссем, муй ширн па муйсәр хоттед хуятәт кўтн лўв айтедн вәс па енмәс. Фаина Алексеевна юхды пелы тәмнты путәртәс:

— Ма ай пура вўш олдам иса тәм мўв хуши айтедн мәнсәт. Мўң көртәв пўңәлн Варьёган юхан тайлўв. Ши юханые депн хәлум юрн хот омсәс. И хот хуши ма сема питсум па енумсум. Ма тумпемн, вантә, ши ай вәнт көртән па ямкем ар няврем вәс. Ин тәмхәтл вәнта иса ямсыева нәмдем, хути мўң и юрн хот эвәлт кимит юрн хот дыпия кўтәвн юнтман лүңемәлўв. Айтедн мәнема шеңк әмәш вәс пиршамум хуятәт педа вантты па уша павәтты, муй дыв тәмхәтл верты питләт па муйсәр рәпатайт ләшәтты вўянтләт. Вантсум, муй ширн пирәш имет ай па ләд пәсан омәсләт, хути дыв сыр-сыр кавәртум детутәт шив тәләт, ши вер юпийн йисәң-нәптәң пирәш икидал лапәтләт. Ши әх иса айдтыева немудты тәхия ән термәлуман олаңан дәнт муй хўд ләсәт па шәлта шикем арат хўв вўш шай яньшсәт. Кашәң вер дыв иса мәшья версәт. Левум-яньшум юпийн ямкем хўв иса и тәхийн омәсты шир тайсәт па мулды верлад олаңан ишты иса дыв нумәслад дыпийн нәмәссәт. Ши верәт ма вәна ювмем юпийн ишипа уша вўты ән веритсум. Мўң увәс әхлўв, ма ширемн, шеңк ар дыв кўтәлн немудты пурайн ән па лупсәт.

Кашәң ай муй вәншәк рәпата ши йис хуятәт ишты тәса па тўңширәңа мәшьяин ләшәтсәт. Мўң юрнлўв эвәлт катра пурайн, вантә, иса деваса ясәң ән холумлән. Шиты ма вән хуятәт кўтн айтедн вәсум-енумсум.

— **Фаина Алексеевна, ащәң, алпа, хўд па вой велпәслуман рәпитәс?**

— Варьёган юханәв депн кашәң лўңан вән па пәл вусты турнәт енумсәт. Ши хурамәң тәхия ма иса яңхты питсум. Юхәтлүм шив, няр турна ид рәкәндүм па тәрум хәр пелы вантлүм, муй ширн нәмәң тывелт-тухелт пәднәт сора сора мәнләт. Ин тәмхәтл вәнта ши ай пураем вўш олдам сәмема питләт па имухты нәмәлмәдем, муй хурасуп хурамәң па шеңк ташәң мўвән мўң вәсүв па енумсүв. Ащәң хўд па вой велпәс ширн иса рәпитәс. Яма нәмдем, муй ширн лўв па хә әх пида мўң Варьёган юханәв варән ләп тәхрәс, шәлта вар олаңәт кәт пелкәда пәнәт омсәс. Ши тумпийн лўв хўд велпәс әхләд пида арсыр ванән вәдты ай юханәта тухәлты па яңхәс. Имудты пурайн шеңк ар сыр-сыр хўд юхи тәс па әңкем ям хўв кўт ши хўдыет ваньшәс па ямсыева ләшәтәс.

Шиты вәдтәв-холтәв мәр ма еша вәншәка йисум. Шәлта әңкем-ащәң Варьёган кәрта касәлсәңан па ма иши одн нявремәт хәтл мәр тайты хота мәсыюм. Көртәң садикән кашәң хәтл мәр иши ма луваттем ай эвет пида аканятн юнтсүв па мўң, ай нявремәт,

Ф.А. Гизатуллина

В.ЕНОВ ВЕРУМ ХУР

кўтәвн иса рўш ясәңан ши путремәты айдтыева пиньшәсүв. Вәнт көртәвн вәдмевн әңкем-ащәң иса ясәң сәмәңа тайсәңан. Әхәт Варьёгана юхәтмев пурайн дыв юдн мўң пиләва тәп рўш ясәңан путремәты вўянтсәңан. Иса ши оләт вўш эвәлт юрн мир хурамәң ясәңев юремәты питсәв.

— **Муй ширн па мәта вән вошн нәң көртәң ашкола етшуптумен пурайн елды вәндтәлты нумәс версәң?**

— Ма Варьёган көртән нивәлмит классәң ашкола етшуптәсум па иши 1981-мит одн Емвош педагогической училищя ай нявремәт вәндтәты нешира елды вәндтәлты мәнсум.

Ши вошн «учитель начальных классов» непеке еша павәтсум па иса 1986-мит ол вўш эвәлт тәм Нижневартговской районән рәпитлүм.

Мет олаңан Ново-аганск вош ашколайн нулевой класс хуши рәпитты питсум. Ши пурайн вәнтәтн вәдты ай көртәт эвәлт хәнты нявремәт ма хущәма вәндтәлты тәсыит. Лыв худыева рўш ясәңан ән па хошсәт, вантә, велши ашколая юхәтсәт. Ши одн ма немасыя вәншәк хәнты эвет хуши интерната яңхсум па дыв эвәлтәда

рәт ясәңәт непека нух хәншсум. Еша әхәтшәк вәндтәлты нявремәдм пида ямсыева кашәң вәндтәлты вер ләшәтты питсум. Шиты мет олаң ол мәр хәнты пухәт па эвет пида рәпитсум. Шәлта кимит одн рўш ясәңа ши ай нявремиет вәндтәты вўянтсум. Юрн мир айдәт әх пида, ма ширемн, ишипа еша кеншәк вәс. Лыв ашкола елпийн ямәшәк рўш ясәңан путәртты хошсәт.

— **Ин па муйсәр класс нявремәт нәң вәндтәлән?**

— Тәм одн ма кимит классән вәдты айдәт пухәт па эвет вәндтәлүм. Тәп рәт ясәңа факультатив ширн ишос лапәт мәр мўнева мәсы. Шит пәта ай әхлўв вәкласной рәпатаев пурайн 35-кем минута арат юрн муй хәнты ясәңлўва вәндтәты веритлўв. Ма ширемн, шит шеңк шимәл. Мўң нявремлўв хәнты муй юрн мирнән як ширәта, арәта иса Варьёган көртәң ашколайн айтедн хушлўв. Ши унтасн дыв кўшкәпа рәт мирлад ширәт сәмәңа тайләт па кашәң емәңхәтл пурайн көртәң рўтышәты хотн арсыр якты-ариты тәхәт ләшәтләт. Мәнема иши лывел рәт ясәңа вәндтәты шеңк әмәш!

Владимир ЕНОВ

Пухиенан путар ханшдаңан

У. Данило верум хураат

Л. Дубровина эвета ханты ясаңан ханшты нётл

Кышик кэртэң нявремат

Хэлум ол мэр «Ханты ясаң» па «Луима сэрипос» газетайнаан рэпитты ёх «Юный корреспондент» немуп вер тэлэт. Нявремат айкел ханшты вер «Ханты ясаң» па «Луима сэрипос» газетайнаан ух редактор ими Раиса Решетникова лэщэтас.

Шиты Ас нопатты тылащ 12-мит па 14-мит хатлэтн Ёмвош районан Кышик вош ашколайн нявремат пида вэйтантупсэт вэсат.

Мет олаң ясаң лупсум ма, «Ханты ясаң» газета редактор **Ульяна Данило**:

– Там 2017-мит олн «Ханты ясаң» газета 60 ола йил. Ханты мир ясаңан олаң газета Ас потты тылащ 1-мит хатлэтн 1957-мит олн етас. Ширн мет олаң ух редактор икия Григорий Дмитриевич Лазарев вэс. Лув далын вэдум ики па ханты ясаңан путрат, стихат ханшты верат елды тэты питас. Ханты яснуп непекаан айкел ханшты ёх арсыр верат олаңан ай паватлат. Тата шуши мир вэдупсы па вэнт кэртэтн вэлты ёх олаңан уша верты рэхл. Ши тумпи хантэт, вухалят па юрнат вэдупсы эхтыин вэлты нётупсэт па поступсэт олаңан айкел паватты ёх ханшлат. Рэт яснуп непекаан нын арсыр увас мират па

финно-угорской хуятат вэдупсы олаңан паклаты лүнэтты. Ванкүтлы вой-хүл ведпаслаты, тэса ёнтасты па нюх-рантты ёх вэдупсы олаңан ханшлүв.

Ши тумпи нявремат кеша ханты ясаңан сыр-сыр кэсупсэт лэщатыйлдүв. Тамаш кэсупсэт унтасн эвет па пухат рэт ясеелн путартты па ханшты хушлалүв. Юхи хашум олатн ар няврем рэт яснуп кэсупсэта путрат ханшты питсат.

Елды «Ханты ясаң» газетайн рэпитты ёх лэщатылдум кэсупсэтен нух питум Кышик кэртэң нявремат ишакты непекаатн катлуптасыйт. Щалта Кышик вош ашколайн эвет па пухат ханты ясаңа вэндтаты не Людмила Дубровина па ма, «Ханты ясаң» газета редактор Ульяна Данило, 5-мит па 10-мит классатн вэндтыйлды нявремат рэт ясаңан ай путар шэпиет ханшты вэндтаслуман. Итэх ай ёх енмум Кышик кэртыед, Вулаң далын лаласум ёх олаңан путрат

Нявремат нянь верлат

ханшсат. Ши тумпи эвет па пухат «Тинэйджер» немуп ашколайн вэлты газетеел олаңан ханшсат.

Ши юпийн мүн нявремат пида яха ашколайн йис пурмасат тайты хот йита янхсүв. Щата Кышик вош ашкола йис пурмасат тайты хот кэша не **Светлана Фатеева** ай ёх саккел кэратты вэндтаслэ. Тата йис Мосум мув хантэт ёнтум ернасат, сэвум пэнат па арсыр пурмасат вантсүв. Елды мүн каман Кышик вош кутупн вэлты ханты кэрта мансүв. Щата эвет па пухат ханты ясаңа вэндтаты не **Людмила Дубровина** нявремат пида нянь кэрн вүды хур хурпи нянят пунлшасат. Камн рат хэрн сорт ухат эвалт па мевты пида

хүл пүт ханты имие **Екатерина Мотошина** кавартас. Щалта мүн худыева ияха каврум нянь пида хүл хошум йиңк па шай янысүв. Шиты омастэвн нэп-тад вэна ювум ими **Елена Николаевна Спасенникова** арсыр йис путрат эвета па пухата путартас.

«Юный корреспондент» немуп вер лэщатла ши кеша, лэдн айлат ёх рэт ясаңдалн айкелат ханшты ат вэндлат. Шиты Кышик кэртан мүн «Тинэйджер» немуп ашколайн вэлты газетайн ханшты нявремат пида рэпитсүв. Елды нявремат ханшум путрат «Ханты ясаң» газетайн есалдалүв.

Ульяна ДАНИЛО

Ас-угорской айлат ёх мирхот

Ас нопатты тылăш 13-14-мит хăтлăнăн Невтеюганск вош Увăс мир пăты культура хăрн Ас-угорской айлат ёх мирхота ăктăцийлсăт. Тыв Югра мўв 12 тăхи эвăлт апрăң неңăт па хăйт юхтыйлсăт.

Нефтеюганск вош шуши вер пăта немася пирысы. Вантэ, тăм-хăтл тăта вăдты айлат шуши ёхлўв шитама вăдлăт. Мосл, лăдн дыв па Ас-угорской айлат хуятăт иты арсыр мосты верăт ат лăщăтсăт па мир пидат ат рăпитсăт.

Сырыя мирхотн Координационной тăхия лунум хуятăт олаңан пугăртсы. Уша йис, Нижневартовск вошн Е. Жукова айлат ёх кўтн кăщя вăс. Интăм лўв экспертной тăхия лунăл, щит пăты Нижневартовск вош Ас-угорской тăхи ёха апрăң хуят вăты мосл. Щи тумпийн Югорск вошн Н. Харчевников айлат ёх кўтн кăщя павăтсы. Ёмвошн вăдты И. Копыльцова Югра мўв айлат хуятăт кўтн йис верăт вантман тăйты пилт. Сăрханл вошн Д. Тарлин кăщя пирысы. Интăм тăп Лаңки пос па Мегион вошăнăн Ас-угорской айлат ёх кўтн мет апрăң хуятăн вăйтты мосл.

Елды пугăртсы, кăшăн вош па район айлат кăщя мосл ям вердал, вăйтантупсăт, сыр-сыр мирхотăт олаңан айкел тăты, интернетн щи верăт олаңан ищи хăншты, лăдн кашăң хăннехэ дыв рăпател олаңан уша ат верăс.

Щи юпийн айкел тăсы, муйсăр вѐн мирхотăт 2017-мит одн Ас-угорской айлат ёх лăщăтты нăмăслăт. Щиты лыпăт тылăш 30-мит хăтл

Нефтеюганск вошн мирхот пугайн

И. Самсонова верум хур

вўш эвăлт вăщ тылăш 3-мит хăтл вѐнты Ас-угорской айлат хуятăт Губернатор мойлупсы пăта «Мўвтел мир ай хопăң кăсупсы» хуца кăсты пилтăт. Щăдта вăщ тылăш сухнум елпийн Нижневартовск вошн Ас-угорской айлат ёх V-мит вăйтантупсыя ăктăцийлăт. Щи кўтн айлат хуятăт Е. Жукова лăщăтум «Наследие Севера» немуп вăйтантупсыя юхăтлăт. Мосл ястăты, Нижневартовск вошн па районăн вăдты айлат хăнтылўв вера апрăңăт, дыв ипўша арсыр ям верăт лăщăтлăт. 2016-митн Ас потты тылăш вўш эвăлт 2017-мит ол Ас хăдты тылăш 31-мит хăтл вѐнты дыв шуши нявремлўв пăты «Нявлăк Югра мўвн вăдты хуят» немпи нѐтупсы вер лăщăтсăт. Щиты Нижневартовск вошн вăдты 21 хоттел ёха нѐтсăт, Ларьяк вошн — 5 семьяя, Большетархово кăртăн — 2 хоттел ёха, Варьѐган кăртăн — 9 семьяя, Корлики хуца — 12 хоттел ёха.

Щи тумпийн Ас-угорской айлат ёх Югра Этноспорт тăхи ёх пидат тăд рўтыщăты пугайн увăс мир ёрăщты

хăр лăщăтты лăңхалăт. Ван-тэ, тăм кăсупсийн арпелăк кăсты ёх — щит мўн айлат ёхлўв.

Югра мўв молодѐжной парламент тăхи ёх верăт олаңан ищи пугăр мăнăс. Тыв Ас-угорской айлат хуятăт ищи луңман вăдлăт. Щит К. Кришталь, С. Приходько, В. Рускин па Р. Богордаев. Дыв «Победа — одна на всех» катра машинайтн яңхты-мăнты вер олаңан ай павăтсăт. Вулаң Победа хăтл пăты дыв Россия мўв вошăт хўват карты эхăдн яңхлăт, лăдн шăк пугайн тарма рăпитум мир пидат вăйтантыйлты, тăх хуятăт нăмăдмăты па пăмашипа ясăңăт лупты. Ас-угорской айлат ёх кăщя хэ В. Банк ясăңăт щирн, 2018-мит одн ищимăщ яңхты-мăнты вер Нуви сăңхум па Сўмăтвош районăн хўват лăщăтты мосл, вантэ, лăд пугайн тăта мет ар мир Победа хăтл пăты вой-хўд вѐдсăт.

Елды «Российский Север» III-мит мирхот, Школа молодого лидера «Мастерская будущего» па Всероссийской айлат ёх ариты-якты хăр олаңан айкел тăсы. Тăта интернет хўват Увăс мўв, Сибирь па Дальний Восток айлат ёх верăт тăты

кăщя И. Трофимов мўн ёхлўв пидат пугăртăс. Мўн айлат эвелўва па пухлўва мет эмăщ вăс «Российский Север» немпи мирхот олаңан хăлăнтты, итăх апрăң ёхлўв щив ищи пирилўв.

Вăдт ёх верăт тăты департамент тăхийн рăпитты не Е. Гудкова нѐтупсы вухăт па вѐнтыйлты тăхет олаңан пугăртăс.

Щи тумпийн мирхотн пугăртсы, хуты Ас-угорской айлат ёх тăхи вѐтвой сух, сыр-сыр посăт леваса ѐн рăхл тывелт-тухелт тăтылты. Щăдта координационной тăхия лунум айлат ёха немасыя непек верлты, лăдн дыведа кеншăк арсыр мирхотăта яңхты ат вăс.

Мирхот тумпийн айлат эвѐт па пухăт пăты эмăщ вѐнтăты хăрăт лăщăтман вăсăт. Е.Р.Кельмин хăйт ёрăщты верăта вѐнтăс, В.Г. Тарлина нюки вей хăншты щир ванлăс.

Айкелăт лăщăтты Аими О. Корниенко «Уходящая натура: что осталось за кадром» немпи йилуп киникайл айлат ёха ванлăс.

Нефтеюганск вошн вăдты вѐна пелка ювум хăнты ики В.М. Хоров ванлăс, хутыса тăса ай хоп верты мосл.

Ирина САМСОНОВА

Емӑң тӑхет олаӑӑн айкел верӑс

Вӑн кер тыдӑш 28-мит хӑтӑдн Ёмвошн «Торум Маа» музей хот йитн «Янхты тӑхи эвӑлт ванлтупсы вӑнта» немуп хурӑӑ алисупсы мӑнӑс. Ши ванлтупсы сыры олаӑтн «Торум Маа» хуши научной рӑпатнека вӑлум хӑ Никита Партанов тӑм кӑтн немасыя пӑншӑс.

Ияха ӑктӑшум хӑн-нехуятӑт елпийн Ёмвошн вӑдты вухаль хӑ Никита Партанов Октябрьской район хӑнты па вухаль мирӑӑн емӑң тӑхет пӑта арсыр хурасӑӑ айкелӑт верӑс. Тӑм хӑ ясӑӑт хӑватн, лӑв 2007-мит па ши юпийн 2013-мит олаӑтн немасыя сыр-сыр емӑң тӑхет вантты янхӑс. Ши Октябрьской районӑн ин тӑмхӑтл вӑнта Ёмвош, Лов вош, Кӑншӑӑ ики, Шухрӑӑ ики па Калташ ими шавиты емӑң тӑхет вӑлдӑт.

Тӑм алисупсийн тӑп арсыр хурӑт хӑннехуятӑт вантты веритсӑт,

мӑта тӑхетн ши лӑнхӑта шуши мир ӑхлӑв йис пурайт вӑш эвӑлт па тӑмхӑтл вӑнта иса поикшӑты веритсӑт. Ши емӑң тӑхет олаӑӑн немудты пурайн леваса путӑртты иса ӑн рӑхӑс. Тӑп юхи хӑшум олаӑтн арсыр наука ширн рӑпитты хуятӑт ши верӑт ямсыева артадӑты пиньшӑсӑт па ши хурасн уша павӑтсӑт, муйсӑр лӑнхӑт хӑнтӑта па вухадӑта вӑлупсы ширӑтн ар ширн нӑтсӑт. Мет олаӑӑн Никита Партанов Муликӑрта янхӑс, хута вӑн павӑрт хот сӑӑ дыпийн Калташ ими

Н.К. Партанов алисупсы пурайн

хурӑс вӑд. Тӑм хӑнты па вухаль мирӑӑн лӑнх ими няврем сема питты, енумты па елды вӑдты-холды ширн ар унтас тӑд. Шӑлта вухаль хӑ Шухрӑӑ ики емӑң тӑхия па янхӑс. Ши Шухрӑӑ ики шухри-хухри хурасн ӑд хӑннехуятӑта кашӑӑ пурайн вантӑсл. Тӑм лӑнх ики поикшӑд, хӑн моторӑӑ хопн,

машинӑн муй тухлӑӑ хопн хӑннехӑ мӑтты тӑхия мӑнты вӑтышӑд. Лӑвела мойлупсы ширн иса кеши емӑӑ юха доньшты мосл. Ши пурайн кашӑӑ вер нӑӑ хушена елды вӑлупсы ширн яма па тӑса мӑнты питл.

Владимир
ЕНОВ

Софья Шесталова йилуп киника хӑншӑс

Мӑӑ редакцияева Софья Шесталова юхтылӑс па айкел тӑс, хути вухаль мир вулаӑӑ писатель хӑ Юван Шесталов шӑӑӑт 80 од постӑты пура вӑнты лӑв «Судьба дышала нам в глаза» немпи новелла хӑншӑс.

Путӑр хуша 1991-мит од Ас нопӑтты-лыпӑт енумты тылӑшӑӑн пура олаӑӑн хӑншман вӑд, ши пурайн Софья Владимир Шесталов икел пида вӑйтантилӑс. 2014-мит одн икел ӑнтӑма йис. Софья хушна лавӑрт лӑв таклӑда вӑдты, ширн лӑв лӑӑӑтты арӑт па путрӑт хӑншты олӑӑтӑс.

Софья ай тӑс, муй ширн тӑм путӑр тывӑс:

– Икем ӑнтӑма ювум юпийн холдӑсум, шӑлта нумса юхӑтсум, холдӑты – шит вер хӑн, ширн стихӑт, путрӑт хӑншты олӑӑтсум. Ма ванкӑтды ямсыева нӑмты питсум, муй ширн ма икем пида вӑйтантилсум. Хушна яма нӑмдем, муй

Софья па Владимир Шесталовӑӑн 1991-мит одн

ширн Новосибирск вошн вӑйтантилсумн. Лӑв па воша мӑнты вутшилӑс, ма лӑв пилӑда аэропорта мӑнсум. Шӑта хӑв

омӑссумн, путӑртсумн. Уша версумн, хути мин ар па нарӑс сый педы сӑмӑӑ хуятӑӑн. Ши пура вӑш эвӑлт 25 од мӑнӑс.

Ма иньшӑссум, муй ширн тӑм путӑр хӑншӑс, юхды шиты лупӑс:

– Мет сыры ма «Мой милый, помнишь наш восход» ут лӑшӑтсум. Шӑлта нумӑс версум, ши лӑӑӑтты арем эвӑлт елды путӑр верты. Хӑв мӑр хӑншсум, шӑхашӑк путрема йилуп нумӑсдам пунсӑдам. Тӑм одн тӑнлуп тылӑшн шит ямсыева нух вантсем, тӑӑматсем, ин ши етшӑсум.

Мосӑӑ, лыпӑт енумты тылӑшн тӑм киника ванлдӑты шира вӑйтантилсумн.

Софья Шесталова лупӑс, хути ин лӑв иса сыры хӑншум лӑӑӑтты ардал, путӑрдал ияха кӑрӑтл па вӑн киника етл.

Людмила
СПИРЯКОВА

Сэрханл хантэт йис вэлупсы

13-14-мит хатлданн Нефтеюганск вошн Ас-угорской айлат ёх мирхота актэцийлум пурайн айкелдт лэщатты, кинайт верты па непекат ханшты ими Ольга Корниенко пида эмаш вэйтантупсы вэс.

Там апрән па нумсән ими «Уходящая натура: что осталось за кадром» немпи йилуп киникайл айлат шуши эвилува па пухлува вандтас. Эмаш киникайн юрн мир вудаң писатель Юрий Вэлла вэлупсэд оланн ханшман вэл.

Хэс мудтас од мәр О.Г. Корниенко вүт кертатн вэлты Сэрханл хантэт вэлупсы оланн кинайт дэщатд. Лүв яма вэл ши пура, хән округевн мұв илпи питы вуй па газ вэйтсы. Хутыса шуши мирлүва даварт вұды тащат давэлты йис. Муй ширн

О. Корниенко В. Хорова киника мойдәл

Ольга Корниенко

УХОДЯЩАЯ
НАТУРА

айлтыева хантылүв правайт йис вэлупсэд елды тэты щира непек пунты питсыйт.

Киникайн Вэлла, Сопочинәт, Кечимовәт, Тэвлинәт, Пякәт, Кантеровәт, Русскинәт, Кондратьевәт па па хотелд ёх вэлупсы оланн шеңк яма ханшман вэл. Дыв даварт суртдал, дыв амтәң вердал па елды вэлты так нумасдал Ольга Корниенко

непека пунәс. Ма нумсемн, там киника кашәң хуята лүңәтты мосл, вантэ, тәта Тром-Аган па Юган юханәт хонаңн вэлты Сэрханл хантэт вэлупсы оланн уша павәтты рәхл. Ши тумпийн О. Корниенко айкелд тәс, муй ширн лүв рәпатайд унтасн па хон пеләк мұвәта: Финляндия, Венгрия, Эстония, Дания па па тәхета яңхәс.

Сырыя там киника Камчатка мұвн вандтасы. Ас нопәтты тыләщн эмаш непек Мегион, Сэрханл, Нефтеюганск, Нижневартовск вошәтн, Варьёган, Угут, Русскинская кертәтн мира вандтасы. Там ванән Сэрханл хантэт йис вэлупсы оланн Ольга Корниенко Байкал мәләң хонаңн вэлты мира айкелдәл.

Ирина САМСОНОВА

Вудаң непек есәлдсы

Ас-угорской институтн рәпитты ёх там ванән «Литературное наследие обских угров» немпи кәт вән киника есәлдсәт. Ши вудаң киникайңн дыв яңкем од мәр ләщәтсәт. Ас нопәтты тыләщн етум утңн Ёмвош мира вандтәсийңн.

Пәмаципа ясәң киника ләщәтты хуятәта лупсәт мирхота юхтум ёх, щит округ дума депутат Еремей Айпин, вәндтәты па айлат ёх верәт тәты округ департамент кәща юкана вэлты хә Алексей Дренин, округ кәща ләңкәр хәя нәтты не Надежда Савина, ханты мир поэтесса Мария Волдина па па ёх. А. Дренин лупәс: «Эмаш

М.К. Волдина йилуп киникайңн оланн путәртәл

уша верты, хән щимәш рәпитты тәхет округев па мұват күтн нух алумләт. Там киникайңн — щит Югра мұвев пәты мет вән непек, щит шуши мирәт культура, ясәңт па йис верәт нух алумты пәты вән унтас».

Ас-угорской институт кәща не Виктория

Сподина ширн, 25 од мәр институтн рәпитты ёх 400-кем киника есәлдсәт, мәта утәт унтасн шуши мирове культура давәлдды па нух алумды. Тәп «Литературное наследие обских угров» киникайңн иса етум непекәт күтн мет вудаңа вәлдәңн. Оланмит

киникайн вухадь писателятн па поэтәтн хәншум путрәт вәлдәт, кимит — ханты хуятәтн. Ияха ки лүңәтты, киникайңнән 1900 мултас страница есәлдсы, шив 640-кем путәр муй стих омәссы. Ши утәт 74 хәннехә хәншәс, итәхәт хұвн әнтәма йисәт, итәхәт округевн па Россия мұвевн вудаңа вәлдәт, итәхәт там ванән хәншты питсәт. Щит пәты ши киникайңн нявремәт, вәндтыйдты айлат ёх, учителят па па хуятәт пәты мет мостәна питләнн.

Ши киникайңн Российской гуманитарной научной фонд па округ Правительства унтасн есәлдсийңн.

Надежда РАГИМОВА

«Торум Маа» тәхийн әктәцийлсәт

Кашаң ол пурмәсәт әкәттә па шавиты хотәт тәмәш вәйтәнтупсәт ләшәтләт. Ши етн немасыя вошаң әх «Торум Маа» тәхия әктәшсәт па довәтн янхты веритсәт.

Нявремәт и дов шәнш эвәлт па дов шәнша омсыйлсәт. Шит дыве-ла шенк вән әмәш тәс. Хәр луваттыйн юхтум әх хурамәң әнтуп келәт сәвсәт, ши тумпийн ләпи версәт. Вән лупас ов пелки пунман вәс па шив мир дуңтыйлсәт йис пурмәсәт вантты па хур вүты. Мет әмәш вәс ай пушхиета. Ши күтн ар сый тәм етн ән худляс. Ариты юпийн мухә якты па юнтты вүянсәт, итәх әх әхәл есәлсәт. Тәм етн мир арсыр стихәт, ариет хәдәнтты веритсәт. Сәма рәхты стих кәт ясәңән Марк Ромбандеев дүңтәс,

«Петош, Петош» ушхуль арие Ангелина Потапки-на арийс. Лүв Валенти-на Елисеевна Шведцова (Ерныхова) аңқаңкелн ариты вәндтәды.

Вухадь айлат не Наталья Анадеева Саша пухиел пида юхтум әха путәртсәңән, муй ширн дын рәт ясәң юдн вәндтәднән. Ши унтасн ай кина шәпәт тывләт па интернета шитәт пундәдн. Ма нәмәслум, шит шенк вән вер ясәң вәндтәты хуятәта. Мет лутәң вер тәм етн вәс, шит Югра мұв кәрәң нянь версы. Ар ол хән-ты ими Зоя Никифоров-на Лозямова мұв эвәлт

Шуши мир шуқшәты верәт вәндтәсыйт

лякум кәрн епләң няние верл. Ши етн юхтум мир шиваләсәт, муй ширн шит тывл. Мойң әх кәт-хәдум щос мәр вантсәт кәр алты шир, әхәт юх лавәт ким әвдлум юпийн нянь шумәң карты анәт шив омәссыит. Ши юпийн щос кем арат мир каврум нянь лавәлсәт. Мет оләңән юхтум мир сыры верум нянь пида

шай яньшсәт па арсыр воньшумутәт тәта дety веритсәт.

Йилпа вәндтәты верәт снумты эвета па пухәта вән унтас па әмәш тәдәт. Шит эвәлт няврем так нумсәңа па әрәңа йил. Елды иштиты сәма рәхты вәндтупсәт ат етләт.

Раиса РЕШЕТНИКОВА

Арсыр мир айлат әх вәйтәнтыйлсәт

Ас нопәтты тыләш 26-мит хәтәдн Ёмвошн Югра мұв арсыр мирәт оса тәхет айлат әх «Через многообразие к единству» немпи емәң-хәтлә әктәшцийлсәт. Тәм вәйтәнтупсы немасыя ләшәтләт, ләдн арсыр мирәт күтәдн ләхсәңа па ияха кәтләсман ат вәсәт.

Кашаң оса тәхи хуятәт рәт мир пурмәсәт вәндтупсыя ләшәтсәт. Тәта сыр-сыр мирәт ләмәтсухәт, летутәт, еш-далн верум арсыр хурамәт па па утәт вантты рәхәс. Ёмвошаң Ас-угорской айлат әх «Увәс

«Югра хәсыет» эвиет якләт

мир ләмәтсухәт» немпи вәндтупсы ләшәтсәт.

«Югра хәсыет» немуп арәң-якәң Шуши мир эвет па пухәт мойң мир ешәлт иши якхот вәнд-тәсәт. Ши тумпи В. Кос-тылева арсыр нарәсты юхәтн юнтты тәхи әх

пида йилуп ширн «Вур-на ими ар» арийс.

Ариты-якты вер тумпийн айлат хәннехуятәт сыр-сыр вәндтәты хәрәта әктәшцийлсәт. Тәта мұң әхлүв эвәлт В. Банк, Р. Богордаев па И. Лаптев рәпитсәт.

Ши тумпийн Ас-угорской айлат әх оса тәхи хә К. Соловьев увәс мир әрәшты кәсупсәт верәнтәс. Кашаң хәннехә тәта әхәл шәпи навәрт-ты, лук эвәлт нәд есәдты, юх шәп талты па па ар-сыр ширн күтәдн кәсты веритәс. Тәта Ёмвош колледжән вәндтыйлты айлат хәнты пух В. Мол-данов мет ар пұш әхәл шәпи меврәс.

Ас-угорской айлат әх әмәш ләмәтсухәң вәнд-тупсы пәты оләңмит тәхия питсәт. Е. Жукова «Наследие Севера» вер пәты 100 000 шураc шойт вух еша павтәс.

Ирина САМСОНОВА

Ханты ясанг
(Хантыйское слово)
№11 (3479), 08.06.2017

Соучредители
Дума, Правительство
Ханты-Мансийского
автономного округа – Югры
Издатель
Департамент общественных
и внешних связей Ханты-
Мансийского автономного
округа – Югры

Редакция

Директор –
Решетникова Р.Г.
Телефон (3467) 33-36-82

Заместитель
директора – **Вах Н.И.**
Телефон (3467) 33-24-02

Ответственный секретарь –
Рагимова Н.В.
Телефон (3467) 33-24-02

Адрес редакции и издателя:

628011, г. Ханты-Мансийск,
ул. Комсомольская, 31
тел./факс (3467) 33-17-52

E-mail: gazeta@khanty-yasang.ru
Газета размещена на сайте
www.khanty-yasang.ru

Отпечатано:
ООО «Новости Югры-
Производство» г. Сургут,
ул. Маяковского, 14.

Подписано в печать:

по графику 08.06.2017 г.
в 9.00.; фактически
08.06.2017 г. в 9.00.
Индексы **04393, 54393**
Тираж **2210** экз. Заказ **345**
Цена свободная

Газета зарегистрирована
Управлением Федеральной
службы по надзору в сфере
связи, информационных

технологий и массовых
коммуникаций по
Тюменской области, ХМАО-
Югре и ЯНАО. Свидетельство
о регистрации ПИ №ТУ 72-
00796 от 23 января 2013 г.

Мнение авторов
публикаций не
обязательно отражает
точку зрения
редакции.